

Милован Марчевић

СРЕЋА

Није случајан био наш сусрет, на оном путу, оног предвечерја, у оном конвоју без почетка и краја, међу оним хиљадама људи што их је летос она олуја потерала. Није то могла бити случајност. Којим све путевима човек прође за свога живота, малим и великим, сваки човек. Као мрави, ми тумарамо између препрека, сударамо се једни с другима, или се мимоилазимо, не сазнавши никад да је тај други прошао тако близу. Може се десити и да се нађемо надомак погледа, да једни друге видимо и никада се не упознамо. Или да се упознамо, а да никада не пожелимо да наставимо истим путем. Нас двоје смо одмах, после првог сусрета, толико желели да стално будемо заједно.

Стајала је поред оне групе мушкараца и жена, неколико корака издвојена, а ја сам пролазио, и видео је. И нисам је више из свога вида испуштао, ни увече, под месечином, док је пролазила поред аутомобила и камиона, трактора и коњских запрега, као неки лебдећи лик који се само мени показује. Ишао сам за њом, застала је, окренула се и видеде је и она мене. Од тог тренутка били смо заједно. И када нисмо били једно поред другог, у срцу смо били заједно. Помишљао сам да се може десити да оде тако далеко да је никад више не сретнем. И зато сам бдео. Да је не изгубим. Ишао сам за њом кроз конвој, а када се вратила, стали смо једно испред другог као мушкарац и жена који се тако добро разумеју да не морају одмах да говоре.

Разменили смо неколико речи, о нечем обичном, тек поред њеног шатора, увече, док смо се растајали. Можда због тог ћутања на почетку наше везе, ни касније нисмо пуно причали. Сутрадан ми је рекла да је радила као снајдерка у фабрици конфекције, да јој родитељи одавно нису живи, да ју је подигла тетка, да је тетка прошле године умрла. Проценио сам да има двадесет пет година. Она ми је касније рекла да има двадесет три. Ја сам управо прешао тридесету. Рекао сам јој да последњих неколико година радим у Србији. Мада сам завршио средњу грађевинску, радим најчешће као помоћни грађевински радник. Нисам у Србију побегао од рата. Издржава родитеље, нећемо га задуживати пушком – не знам, можда су тако у војсци размишљали. Нешто новца замењеног у марке заиста сам и слао оцу и мајци. А пушку, стару четрдесетосмицу, дали су ми тек недељу дана пре олује. Ево пушке, а на фронт за сада не мораш – тако су рекли. Тек сам био допутовао у родно село, на одмор, помало и слутећи да ће се нешто десити тих дана. И десило се – кренула је олуја а за њом и наша бежанија. Тебе неће поштедети, мораш да идеш – рекао је отац – а мене, старца, ваљда неће дирати. Нека ме и убију, ја се са своје земље не мичем. Подразумевало се да га мајка неће оставити самог у селу. И шта да кажем, кренуо сам, пешице, са шатором и ранцем. Њих двоје остали су на капији дворишта. Нису плакали, ни рукама махали.

Обоје смо, као и сви они људи око нас, путовали као да путујемо на крај света. Дани на путу, бескрајно дуги, неизбројиви. Људи су умيرани тих дана, од физичке слабости или, чешће, из очајања. А нас двоје, сад кад смо се упознали, били смо најсрећнији на свету. Свеједно нам је било куда идемо. Нисмо то тачно ни знали. Желели смо да на том путу останемо што дуже, не само до краја света, него и до краја живота. Сад кад смо нашли једно друго, није нам много сметала сва та патња око нас. За нас двоје постојало је само данас, само сада. И само ми у бескрајној садашњици.

И када смо први пут водили љубав, већ другог дана нашег познанства, било је то као да једно другом одувек припадамо. Горе парче неба, уска пукотина у лишћу кроз коју пролази светлост, да би обасјала њено лице у заносу. Само њен дах у тишини испод крошања. Често смо водили љубав. Издвојили бисмо се из конвоја, шетали, или стајали, загрљени, једно другом цео свет, све што нам је од света остало. Наш занос није пореметио ни онај човек, један од наших сапутника ког смо једне ноћи видели на рубу пропланка, обешеног о дрво, посусталог под прогнаничким теретом. Ни туча поред камиона са пакетима помоћи, сав онај очај који је вијорио изнад бегунаца из пакла, који никада из пакла неће изаћи. Јер из пакла се, када се довољно дубоко у њега уђе, не излази. Никада.

Прелазили смо реке, једну за другом, и тек кад је последња остала иза нас, први пут смо се окренули. Тамо негде, иза западног хоризонта био је наш завичај. Тада сам први пут помислио да ће се и у ду-

бини наше среће кад-тад, ускоро, почети гнездити очајање. До тог часа ишли смо на исток, ка сунцу, оно је било звезда наше наде, а сада смо стали и први пут гледали како то сунце залази, негде иза места с којег смо пошли на свој неизвесни пут. Ипак, имали смо једно друго и тај иметак могао је да замени готово све остало. Веровао сам да нема те трагедије која може умањити нашу малу избегличку срећу. Само да љубав потраје, да се, док смо живи, не угаси. Све што смо доживели на путу и оно што нас је чекало иза последње реке, у малом граду иза границе, било је само драгоцену искушење које ће нам испоставити последњу потврду наше љубави.

Када смо стигли на наше одредиште, брзо сам нашао посао. Утоварао сам и истоварао гајбе у складишту Пиваре. Нисам желео да и она нађе посао. Наше мале новчане резерве и оно што ћу зарадити биће нам довољно да преживимо. Имали смо и среће – нисмо морали да се сместимо у колективни смештај. Нашао сам контејнер у напуштеној бетонској бази. Иза контејнера пољски тоалет, у предњем делу „дворишта” чесма, бојлер подигнут на дрвену конструкцију, офарбан у црно, испод бојлера „кабина” за купање од црне најлонске фолије. Клуца и сто испод закржљале липе. Због те липе с ипак мало радости прихватио сам ово место. Једна липа, много већа, расла је и у моме дворишту, у родном селу. С посла сам долазио предвече. Окупао бих се у дворишном купатилу. Увече бисмо изашли у град, шетали, отишли у биоскоп, по ко зна који пут гледали један или други филм.

Она би понекад скувала нешто за ручак, опрала би моју и своју одећу, очистила контејнер и двориште. Имала је довољно времена и за читање љубавних романа, оних у којима су лекари и медицинске сестре главни јунаци. Неко је оставио гомилу тог смећа у контејнеру. Ја сам се држао Достојевског. Неко ми је пре десет година поклатио комплет, па сам те књиге по ко зна који пут читао. Нисам баш школован, а ето, читао сам најбољег писца. Предлагао сам јој да и она чита Достојевског. Покушала је, па брзо одустала. Превише јој је био мрачан. Недостајали су они срећни завршеци из романа о докторима и медицинским сестрама.

Све чешће ми је помињала како би требало да почне нешто да ради. Ја сам и даље био против тога. Била је она за мене сувише велико богатство да бих дозволио да често буде у друштву других људи. Ускоро сам сазнао да ипак, док сам ја на послу, излази у град, да се виђа с неким женама и девојкама, нашим земљакињама. Једна од девојака пришла нам је док смо увече шетали, обучена у шарену мини сукњу, у тексас јакну и мајицу с дубоким деколтеом. Било ми је непријатно у њеном друштву док смо мало касније седели на тераси ресторана, поред речице што је протичала кроз сам центар града. Чаврљала је без престанка, коментарисала изглед младића што су около седели са сво-

јим девојкама. Престао сам да је слушам, загледан у воду која је лагано протицала, као време наших живота што протиче. Враћала је та река сећање на завичај, а та сећања била су тужна.

Мештани градића у којем смо сада живели испочетка су нас гледали са сажалењем, а како је време протицало, с очигледном несимпатијом. Не знам како је то почело, али и нас двоје смо се једно од другог све више удаљавали. Престала је да прича о томе како треба да нађе посао. Проводили смо све мање времена заједно. У граду би ишла испред мене или другом страном улице, као да жели да од мене побегне. Можда се стидела што радим као физикалац. Свакако би било лепше да изађе у град са младим лекаром из љубавног романа који је управо читала. А ја сам, идући за њом, могао да видим да је људи презиру. Понеко би се за њом осврнуо, пред мојим очима, и видео бих да у том освртању има презира.

Она не зна колико је за мене било болно то њено одвајање и презир с којим је људи гледају. Али најболније је било видети како јој она њена познаница прилази с непознатим, добро одевеним средовечним мушкарцем, како с њом нешто разговарају. И како је тај мушкарац одводи до црног BMW-а, како одлазе у тамну ноћ. Када се после сат и по вратила у наш контејнер, очајање је тако снажно пулсирало да смо само гледали у под, не усуђујући се да проговоримо. Ни те вечери ни целог следећег дана, у суботу, нисмо проговорили. У суботу увече пришао јој је други мушкарац. Отишла је с њим у ноћ. Тако је било и у недељу.

У понедељак смо се договорили да је чекам код споменика. Мислио сам да ће ми бити лакше ако је будем чекао негде у граду, него да је чекам у контејнеру. Ушао бих у замрачену и пуну улицу, да ме нико не види, и вратио бих се у последњи час на место састанка, стао у неку сенку. Она би се појавила и ишли бисмо опет одвојено, сада на мањем растојању, ка своје контејнеру. У соби бисмо опет ћутали, све док не бих ставио на сто две флаше пива. Купио сам их док сам је чекао да се врати. Да, било нам је лакше уз пиво. Почели бисмо помало и да разговарамо. Само о лепим, само о лепим стварима. И заспали бисмо загрљени, пре него што би се у наше мисли почело враћати очајање. Предухитрили бисмо га, и заспали.

Ујутро бих, пре него што кренем на посао, неколико минута посматрао њено лице на јастуку. Још увек је било тако лепо, али, чинило ми се, већ са сенком онога што се у њеном срцу догађало док је била с оним мушкарцима. Зажелео сам да се још дуго моја Трноружица не пробуди, да никада више не оде с неким непознатим човеком.

Дани који су следили били су дани навикавања на нови живот. Она би дуго спавала, ја бих ујутро отишао на свој посао, а увече је отпратио до оног места с којег су је одводили у блуд. Када би се вратила, кренули бисмо према своје контејнеру. После две недеље поново

је почела да излази пре подне и да се виђа с оном својом познаницом и још неколико девојака које се баве истим занатом. Почела је другачије и да се облачи и шминка. Једног послеподнева, после повратка из Пиваре, затекао сам на столици нове фармерице. Купила их је мени, од своје зараде. Побеснео сам када сам схватио од којег новца их је купила. Нешто сам љутито рекао. Заплакала је. Погледао сам је, узео фармерице и ставио их на сто, а затим је загрлио.

Ускоро сам престао да одлазим у Пивару, а када сам још једном отишао, рекли су ми да више не долазим. Цео тај дан седео сам или лежао у контејнеру, без хране, отварајући флаше пива. Купио сам их од своје последње плате. Она је дошла тек предвече. Само ме је погледала, умила се на чесми, обрисала лице, још једном ме погледала и вратила се у град. Било је то први пут да је нисам пратио. Постало је то одавно бесмислено, а те вечери био сам и толико пијан. Остала је у граду дуже него свих претходних вечери. Чекао сам је, урођен у алкохол и дувански дим, док нисам од умора заспао. Ипак сам приметио када је дошла. Била је прошла поноћ. Упалио сам светло и видео да јој је размазана шминка око очију. Имала је плави круг на левом образу, видела се крв на крајевима усана. Питао сам је шта се десило. Ништа није одговорила. Те ноћи ме је последњи пут загрлила. Чврсто ме је држала и ћутала.

Ујутро сам последњи пут посматрао њено лице. Изашао сам нешто пре поднева, распитао се за човека који ју је злостављао, нашао га, а већ у зору следећег дана био сам далеко од града у којем сам провео најсрећније и најнесрећније недеље свога живота. Пробудио сам се под стогодишњим храстом, десетак корака испред мене протицала је прва река. Сањао сам своје родно село и своју љубав у том селу, насмејану, како пролази поред мене и не примећује ме. Желео сам да ме примети, али нисам био забринут што ме не примећује. У сну сам био срећан, знајући да ћу је упознати, једног предвечерја, док буде стајала поред неке групе људи. Као да се овај сан наставио и после буђења. Сећао сам се нашег сусрета у конвоју, њених и својих првих речи, нашег првог љубавног загрљаја.

Прву реку, газећи по плићак, прешао сам када се сунце мало придигло. Хођао сам све до послеподнева, сеоским путевима, пречицама преко њива, кроз шумска беспућа. Када сам наишао на неки воћњак, набрао сам пуне џепове јабука и јео сам те јабуке. Можда сам их и десет појео. Предвече сам застао у једном селу, ушао у продавницу и купио нешто за јело. Настојао сам да изгледам као неко на кога не треба обраћати пажњу, приводити га у полицију, испитивати ко је и одакле је. Док сам излазио из села, било се већ смрачило. Пешачио сам још неко време, а онда сам на неком сену заспао.

Прелазио сам поново реке, у супротном смеру, сваких неколико дана по једну, преко истих мостова преко којих је летос прешао наш

избеглички конвој. Нисам више силазио са главног пута. Закључио сам да је боље да путујем куда и остали људи путују. Као и прву, и последњу реку сам прегазео, узводно од срушеног моста. Морао сам да сиђем с главног пута. Био сам сада у родној земљи, из које је и мене и моје сународнике пре неколико месеци помела олуја. Као на длану, низала су се преда мном спаљена села. Црна боја згаришта мешала се са бојама природе. Само су димњаци стршили изнад полеглих кућа, као обелисци, као варљиво сведочанство трајности усред рушевина. Када сам угледао контуру познате планине, знао сам, чини ми се, тачку до које треба да идем, место где се налазила родна, још невидљива кућа, а у следећим тачкама велика липа, зграде око куће, пут према следећој кући. Хођао сам брзо, трчао, жудећи за родним домом. На звук мотора сишао сам у шипраг, а када је камион с војницима прошао, наставио сам да ходам поред пута, да ме неко не угледа.

Била је дубока ноћ када сам ушао у двориште, затим и у полусрушену кућу. Још се осећао мирис паљевине. У кући само контуре и сенке разбацаних предмета, напуштених од оних који су их некада користили. Сео сам на клупу под липом. Стрепња се смењивала с олакшањем што сам пред родним домом, у своме дворишту. И онда сам у врту угледао два крста и знао сам изнад чијих тела су та сабласна обележја. Нисам одмах устао, седео сам још неко време и посматрао их како се беле под месечином. Тек после пола сата отишао сам до њих, клекнуо испред већ слеглих хумки, не плачући, ништа не говорећи. Брзо сам устао и вратио се у двориште, па у кућу. Легао сам и чврсто заспао.

Сутрадан сам се спустио до потока, умио се, а после у башти ископао неколико кромпира, наложио ватру и испекао их. Нашао сам и брашно у наћвама, умесио га, без квасца, убацио тесто у рерну. Знао сам да ће дим можда привући војнике. Али нико није долазио, ни тог ни следећих дана. Желео сам да неко дође.

Изађем на пут и ходам, дуго, до краја села, и никога не видим. Нико не пролази кроз ово место из којег су људи отишли, или су, као моји родитељи, побијени. Или стојим, загледан у врхове планине, као да њихове обресе хоћу да понесем на онај свет. Нешто радим, цепам дрва, чистим по кући, само да ми брже прође време. Очајање је највеће увече, у време када моја драга одлази с непознатим мушкарцима. Ходам по кући, између читавих и полупорушених зидова, с рукама прекрштеним на грудима. Одупирем се искушењу да сам са собом причам, одмахујем главом, прекидам на пола речи које навиру.

Знам да ће неко једног дана доћи. Зачуће се звук мотора и ја ћу изаћи на пут. Возило са војницима ће успорити, можда ће ми један од војника нешто довикнути, нешто питати. Још вероватније је да нико неће трошити време на питања. Само ћу чути рески звук репетирања, а онда и пуцањ, можда само један, можда ће остати довољно времена

да их чујем неколико. Замишљам како слепа пчела лети према моме телу, као у филму који сам гледао са својом драгом, једне од оних вечери када смо излазили у град. Замишљам како та пчела стиже до мога срца, како га разара, иако је оно већ једном разорено, како пролази кроз њега и наставља, да би по изласку из тела малаксала и у луку слетела на земљу.

И то би била моја исповест, писана на столу и колону, под дневним светлом и под светлошћу ватре родног огњишта. Помислио сам да листове с исповешћу ставим у боцу и да предвече сиђем до реке. Бацрио бих боцу у воду, гледао док је брзаци не однесу, седео још неко време на обали, па се, пењући се кроз шуму, вратио своје спаљеном дому. Знао да би боцу зауставила полегла врба или грана врбова, или би неки војник у црној униформи пуцао у њу. Али, ето, имао сам довољно времена да ову своју исповест напишем, самом себи, у последњим својим часовима. Бесмислено је да је шаљем воденом поштом. Бесмислено је и очекивати да је неко, било ко, или моја драга, прочита.

Напомена: Крајка вест̄и о једној смрт̄и, објављена пре неколико година у новинама, била је замишљање ове приче. Осјало је измишљено, али најалос̄и – моћуће.